

PRAKATA: DINAMIK DAN KUALITI HIDUP BANDAR

Dalam abad milenium, bandar sebagai enjin pertumbuhan menjadi fokus wacana dalam kalangan pengkaji-pengkaji bandar. Pelbagai isu bandar diketengahkan merangkumi dimensi yang bukan sahaja melibatkan aspek demografi, elemen fizikal dan ruang, tetapi juga meliputi aspek sosioekonomi, sosiobudaya dan pentadbiran. *AKADEMIKA* keluaran khas ini memuatkan 17 artikel, 10 artikel [*Akademika 82(3),2012*] membincangkan soal kedinamikan bandar dan 7 artikel lagi [*Akademika 82(1),2013*] melihat bagaimana proses pembangunan dan kedinamikan bandar ini telah mempengaruhi kualiti hidup masyarakat sesebuah bandar. Kedinamikan bandar terjelma melalui proses urbanisasi yang secara umumnya merupakan suatu proses perubahan dalam sesebuah kawasan luar bandar ke arah menjadi sebuah kawasan bandar (Davis 1972). Proses ini secara langsung mengubah corak kehidupan masyarakat bercirikan sebuah kehidupan bandar. Transformasi yang didasari oleh proses urbanisasi ini seterusnya menimbulkan pelbagai isu kepada segenap lapisan masyarakat, terutamanya kualiti hidup mereka. Bandar dilihat sebagai pencetus perubahan positif kepada pembangunan sosial dan fizikal setempat. Namun dari sudut pandangan lain, bandar turut memberikan tekanan dan menimbulkan pelbagai permasalahan lain.

Perbincangan mengenai kualiti hidup sangat berkait rapat dengan bandar. Proses urbanisasi yang didasari oleh pertambahan dan penumpuan penduduk di sesebuah bandar sering kali berdepan dengan isu kualiti hidup. Ini kerana pertambahan dan penumpuan tersebut bukan hanya melibatkan aspek kependudukan sahaja, malah melibatkan aspek-aspek lain yang saling berkaitan, terutamanya soal kemudahan asas dan awam. Kepesatan pembangunan bandar secara langsung menuntut satu perubahan baru dalam kalangan masyarakat yang akhirnya menjadi titik penentu terhadap kualiti hidup sesebuah masyarakat bandar.

Proses urbanisasi yang pesat secara langsung membawa kepada peningkatan bilangan penduduk disebabkan penghijrahan dan pertumbuhan semulajadi (Mc Gee 1970). Oleh itu, permintaan terhadap keperluan kemudahan asas turut meningkat seperti keperluan kediaman, kemudahan utiliti, kemudahan kesihatan, pendidikan, rekreasi dan sebagainya. Walau bagaimanapun, kesan kepadatan yang tinggi di sesetengah kawasan bandar telah mengakibatkan beberapa masalah seperti kekurangan bekalan air bersih, sistem perparitan dan pembuangan sampah sarap yang tidak efisien yang seterusnya menyebabkan keadaan persekitaran yang tidak selesa serta memberi kesan kepada kualiti hidup masyarakat bandar.

Kepesatan aktiviti ekonomi merupakan antara ciri sesebuah bandar. Aktiviti ekonomi melibatkan pergerakan barangan dan manusia serta jalinan rangkaian pengangkutan jalan raya yang semakin kompleks. Tumpuan pembangunan dan proses urbanisasi yang tidak terkawal serta tidak tersusun telah menyebabkan berlakunya masalah kesesakan lalu lintas di kebanyakan bandar. Peningkatan berterusan jumlah kenderaan sama ada persendirian, awam atau pengangkutan barangan bagi memenuhi keperluan masyarakat bandar akhirnya menyumbang kepada kesesakan lalu lintas yang tidak terkawal.

Perbincangan mengenai bandar tidak dapat lari daripada memperihalkan peranan dan kekuatan ekonomi sebagai penggerak kepesatan sesebuah bandar. Antara pemacu ekonomi sesebuah bandar adalah melalui aktiviti perdagangan dan perniagaan. Perdagangan mewujudkan kekayaan, menyediakan sumber pekerjaan serta pendorong utama bagi pembangunan dan pembaharuan. Antara agenda yang sering digunakan adalah melalui kemasukan syarikat multi-nasional utama (MNC) untuk menjalankan operasi serantaunya yang seterusnya dapat memberi manfaat kepada sesebuah bandar khususnya dan negara amnya.

Kepelbagaian penumpuan bandar juga menyebabkan pertumbuhan pelbagai jenis sektor ekonomi yang mewujudkan banyak peluang pekerjaan kepada masyarakat tempatan. Peluang pekerjaan boleh didapati dalam sektor perindustrian, perdagangan, perniagaan, perkhidmatan, dan pentadbiran. Peluang pekerjaan yang luas dan pendapatan yang tinggi di bandar membolehkan masyarakat menikmati taraf hidup yang lebih selesa dan moden. Penawaran peluang pekerjaan yang baik di bandar-bandar telah menjadi faktor penghijrahan penduduk luar bandar ke bandar. Fenomena ini turut mewujudkan permasalahan kekurangan tenaga kerja di kawasan luar bandar. Penghijrahan beramai-ramai penduduk luar bandar terutamanya golongan muda telah memberikan kesan langsung kepada sektor ekonomi luar bandar. Keadaan ini telah menyebabkan banyak kawasan pertanian di luar bandar terbiar dan tidak dapat dimajukan.

Dari satu sisi, kemasukan syarikat MNC ini dilihat berupaya merancakkan aktiviti pembandaran setempat. Walau bagaimanapun, dalam konteks lain, kemasukan syarikat MNC ini turut memberikan tekanan hebat kepada proses pembandaran terutamanya kepada negara sedang membangun. Kemasukan syarikat MNC berupaya melemahkan kemampuan syarikat tempatan untuk terus bersaing di pasaran terbuka, selain menyebabkan ketergantungan yang tinggi sesebuah bandar kepada syarikat MNC. Pelbagai insentif diberikan kepada para

pelabur dan syarikat-syarikat berstatus multi-nasional sebagai usaha menarik kemasukannya ke pasaran tempatan. Usaha tersebut sememangnya memberi kesan positif kepada proses pemandaran sesebuah kawasan, namun monopoli pasaran serta kebergantungan terhadap multi-nasional yang berterusan akhirnya meninggalkan kesan lain kepada bandar tersebut.

Kepesatan pemandaran turut memberikan kesan kepada nilai hartanah bandar. Lokasi hartanah bandar yang strategik sama ada untuk unit perumahan mahupun perniagaan telah meningkatkan permintaan dari kalangan pelabur. Nilai hartanah yang tinggi seterusnya turut mempengaruhi harga kediaman di kawasan bandar. Sebagai perbandingan, harga pasaran rumah di beberapa kawasan di Lembah Klang adalah yang tertinggi berbanding di kawasan lain. Mengikut statistik yang dikeluarkan oleh Pusat Maklumat Harta Tanah Negara (NAPIC), daerah Petaling mencatatkan nilai harga pasaran jualan rumah tertinggi di kawasan Lembah Klang. Selain faktor permintaan perumahan yang tinggi, terdapat pelbagai faktor yang mempengaruhi kenaikan harga rumah antaranya ialah kos bahan mentah, harga tanah, kos pengurusan, politik, penglibatan pelabur asing dan lain-lain. Lebih menarik lagi apabila soal pembangunan perumahan ini dikaitkan dengan geopolitik di sesebuah bandar. Taburan pemilikan perumahan mengikut jenis-jenis rumah diujahkan mempengaruhi pola pengundian dan politik bandar.

Salah satu sektor pembangunan utama yang mempengaruhi perkembangan bandar adalah sektor plancongan. Dengan kepelbagaian aset dan tarikan plancongan bandar, bandar terus menjadi satu destinasi plancongan yang wajib dikunjungi oleh pelancong sama ada pelancong tempatan ataupun antarabangsa. Penumpuan para pelancong ini pastinya memberikan pelbagai faedah kepada bandar. Meskipun begitu, apakah bandar sudah bersedia menyambut kunjungan para pelancongan ini, sama ada daripada segi fizikalnya ataupun daripada segi bukan fizikal. Kerap kali, isu berkaitan kemudahan yang tidak mesra pelancong dibangkitkan, selain daripada kegagalan sesebuah destinasi plancongan menonjolkan imej yang tersendiri.

Proses urbanisasi mencetuskan pelbagai isu dan cabaran baru kepada kehidupan bandar. Daripada satu aspek, proses ini telah mendorong kepada perkembangan bandar-bandar serta memusatkan lagi aktiviti pemandaran di negara ini. Namun dari aspek lain, proses ini memberikan cabaran lain yang berkait dengan kualiti hidup, seperti soal keselamatan, baik keselamatan di peringkat individu mahupun kepada komuniti bandar itu sendiri. Isu keselamatan sebagai salah satu isu yang sangat penting dalam mewujudkan kehidupan bandar yang baik dan menjadi salah satu faktor yang mempengaruhi kualiti hidup masyarakat bandar.

Kesesakan yang melampau pada waktu-waktu puncak, turut memberi kesan kepada laluan-laluan di pinggir bandar. Situasi bertambah buruk apabila

sebahagian daripada kawasan bandar dijadikan kawasan kediaman eksklusif bagi golongan elit. Keadaan ini seterusnya menyumbang kepada peningkatan kenderaan di bandar. Isu kesesakan ini sangat memberi kesan kepada tempoh perjalanan atau pergerakan pengguna lalu lintas khususnya kepada masyarakat bandar itu sendiri. Terperangkap di dalam kesesakan trafik keseluruhannya merugikan waktu dan tidak memberi keselesaan serta jaminan kualiti kehidupan yang baik di kalangan penghuni bandar.

Isu penghijrahan penduduk merupakan isu yang berterusan di kebanyakan negara membangun mahupun negara maju. Migrasi tidak hanya melibatkan penghijrahan dari luar bandar ke bandar, tetapi dalam konteks yang lebih luas adalah melibatkan penghijrahan di peringkat antarabangsa. Kepesatan ekonomi telah membuka banyak peluang pekerjaan di bandar seterusnya menjadi salah satu daya penarik kepada kemasukan penghijrah antarabangsa. Penghijrahan antarabangsa secara sah ataupun sebagai pendatang haram sememangnya memberi kesan kepada kehidupan masyarakat negara penerima. Penghijrahan warga asing ini lebih memberi impak yang negatif berbanding penghijrahan ke bandar di kalangan masyarakat luar bandar. Kehadiran penghijrahan warga asing dalam pelbagai bangsa, budaya, dan agama menyumbang kepada kecelaruan budaya masyarakat setempat melalui pertembungan budaya. Salah satu isu berbangkit berkenaan pertembungan budaya ini adalah kemunculan pelbagai gejala sosial. Hal ini akan menimbulkan masalah keselamatan dan ketenteraman awam yang seterusnya memberi kesan kepada kualiti hidup masyarakat bandar.

Isu kemiskinan masyarakat bandar mempunyai hubungan dengan isu penyediaan kemudahan asas dan juga isu penghijrahan penduduk. Kebanyakan masyarakat miskin bandar berada di kawasan yang kurang selesa dan tidak mempunyai kemudahan asas yang lengkap. Kemiskinan bandar biasanya berlaku terhadap golongan penghijrah dari luar bandar ke bandar bagi memperolehi peluang pekerjaan yang lebih baik. Walau bagaimanapun, persaingan yang semakin sengit dalam merebut peluang pekerjaan yang baik, telah menyebabkan terdapat golongan penghijrah yang kurang berjaya. Fenomena ini seterusnya memberi kesan terhadap kelangsungan hidup golongan tersebut.

Elemen kelangsungan hidup bagi masyarakat bandar antaranya adalah kemampuan memiliki tempat tinggal atau kediaman. Seperti mana yang berlaku di kebanyakan negara, peningkatan harga rumah yang tinggi di kawasan bandar telah menyebabkan ramai golongan penghijrah mendirikan kawasan setinggan atau kawasan kediaman yang tidak sah dari segi undang-undang. Golongan yang mendiami kawasan setinggan menghadapi pelbagai masalah terutama dari segi penyediaan kemudahan asas seperti bekalan air bersih, elektrik, pembetulan dan sebagainya.

Kemudahan asas yang tidak terjamin serta persekitaran setinggan yang tidak bersih mendorong kepada gejala penyakit. Isu ini seterusnya bukan sahaja memberi kesan kepada kualiti hidup golongan miskin bandar, malah kepada penghuni bandar yang lain.

Proses pambandaran secara langsung ataupun tidak langsung, berupaya membawa perubahan sosial masyarakat bandar. Proses pambandaran telah menyebabkan perubahan dalam cara hidup bandar yang bercirikan pengasingan dan ketidakaturan (Wirth 1993). Kedua-dua aspek tersebut berpunca daripada tiga faktor yang juga merupakan antara ciri penting sesebuah bandar iaitu keluasan, kepadatan, dan kepelbagaian masyarakat bandar. Ketiga-tiga faktor ini berupaya menentukan tingkah laku sosial masyarakat bandar.

Penduduk yang ramai menyebabkan perubahan dalam tingkah laku individu yang menyukarkan perhubungan rapat serta berlaku segmentasi dalam hubungan manusia. Kepadatan pula membolehkan hubungan fizikal yang rapat, tetapi memisahkan perhubungan sosial antara individu yang seterusnya menyebabkan pemisahan masyarakat yang kompleks. Manakala, kepelbagaian pula menyebabkan keruntuhan struktur sosial. Kesannya, identity sosial terhakis dan mewujudkan budaya kehidupan bandar yang individual, terasing, dan hubungan yang renggang. Sebagai contoh, kepadatan dan kepelbagaian masyarakat bandar telah mewujudkan persaingan yang tinggi terutamanya berkaitan aspek penjanaan kewangan individu mahupun keluarga. Masyarakat bandar dilihat lebih mementingkan urusan kerjaya bagi menjana pendapatan sehingga akhirnya mengabaikan ikatan sosial masyarakat bandar.

Permasalahan yang sering timbul berkaitan aspek keselamatan di kawasan bandar antaranya adalah disebabkan oleh perlakuan jenayah. Perlakuan jenayah sering berlaku dengan kadar yang tinggi di kawasan bandar berbanding dengan kawasan lain. Pertambahan penduduk dan desakan hidup yang semakin meningkat telah mendorong kepada peningkatan perlakuan jenayah (Pallen 2002). Menurut Pacione (2001), perlakuan jenayah merupakan ciri-ciri kehidupan bandar yang

wujud pada masa kini dan mengandaikan bahawa kadar jenayah meningkat seiring dengan peningkatan pembangunan akibat proses pambandaran di sesebuah bandar.

Ketidaktentuan antara penekanan masyarakat bagi mencapai sesuatu matlamat juga membenarkan individu melaksanakan pencapaian matlamat itu melalui pelbagai cara. Keadaan begini mewujudkan devian atau perlakuan jenayah. Selain itu, kebanyakan masyarakat bandar kini ingin mencapai kejayaan daripada segi material, martabat, kekuasaan dan lain-lain lagi. Akan tetapi, hanya cara-cara tertentu dibenarkan oleh masyarakat mencapai matlamat-matlamat itu seperti dengan taraf pendidikan jawatan kerjaya yang baik. Oleh kerana ketidakadilan struktur sosial, tidak semua individu mendapat peluang yang saksama bagi mendapat cara-cara yang dibenarkan ini (Merton 1957). Justeru itu, terdapat dorongan yang kuat supaya mereka melakukan apa-apa sahaja termasuk jenayah bagi mencapai matlamat mereka. Orang yang gagal mencapai matlamat dalam hidupnya sanggup melakukan apa sahaja tanpa mengambil kira sama ada dia melanggar norma-norma kehidupan bermasyarakat ataupun tidak. Merton menolak bahawa seseorang individu hanya memilih dan menggunakan satu cara sahaja dalam mengadaptasikan diri dengan tuntutan masyarakat yang mengalami transformasi pambandaran

Pelbagai isu berkaitan dengan bandar boleh dikaji dan seterusnya dibincang dalam pelbagai wadah. Persoalannya, bagaimana dinamika dan proses pembangunan bandar ini memberi kebaikan dan keuntungan kepada warga bandar dan seterusnya dapat menjamin kelestarian kehidupan di bandar sama ada manusia dan alam sekitar, juga flora dan fauna. Keperihatinan daripada semua pihak seharusnya ditingkatkan agar bandar tidak menjadi satu lubang kemusnahan kehidupan manusia.

Mohd Yusof Hussain
Editor Jemputan

PREFACE: DYNAMICS AND QUALITY OF URBAN LIFE

In the millennium era, urban as development impetus, has triggered extensive discourses among many researchers. Various urban issues were brought about which not only lingers through diverse dimensions such as demography, physical and space, but also discuss on the dimensions of socio-economic, socio-culture and administrative matters. This is a special issue, which has incorporated seventeen intriguing articles that have been carefully selected to uphold the theme. Ten articles [Akademika 82(3) 2012] heavily discussed on urban dynamics and seven articles [Akademika 83(1) 2013] examined on how extensively has the development process and the urban dynamics instigated the urban community's quality of life. The dynamic of any urban is clearly exhibits through the urbanization process which part and parcel of a commonly known as a process of urbanizing that entails a process of transforming from a rural area to become an urban area (David 1972). The process has directly altered the pattern of community livelihood, which caters the urban style of living. The transformation that was fundamentally in accordance to the urbanization process has furnished several issues toward all level of the communities' livelihood, especially to their quality of life. Urban is seen as an impetus towards positive change for the social and physical development. However, from the different point of view, urban issue is also seen as a contributor toward urban tense that can lead to multiple forms of problem.

Discussion on quality of live often relates very closely to urban. Urbanization process that is based on the expansion and condensation of population often encounter with the issues of quality of life. This is because, the population's expansion and condensation are not entirely belong to the dwellers factor, but also attach to other aspect that are inter-related, notably the issue pertaining to the basic and public facilities. Rapid urban development evidently would demand a shift within society that eventually became a focal point that decisively the quality of live in urban community.

Rapid urbanization has directly led to the increase of population due to either migration or natural growth (McGee 1970). Therefore, the demand for basic needs will increase, such as residential area, utility, health facilities, education and recreation. On the negative side, high density will led to some problems, such as lack of clean water, inefficient drainage and garbage disposal system which resulting in environment discomfort that lead to unsatisfactory of quality of life in the urban area.

Rapid economic activity is the characteristic of a city. Economic activity involving the movement of good and people, as well as road transport networking have become complex. Uncontrolled urbanization process

has caused traffic congestion in most cities. Continuous improvement on private, public or transportation of goods to meet the needs of urban communities will eventually contribute to uncontrolled traffic congestion.

Discussion on urban area, the role and strength of its economy as the impetus to a city is unavoidable. Among the economic propellers of an urban area are trade and business activities. Trade creates wealth that provides employment opportunities and acts as a propeller for development and growth. Amongst the agenda that is often used is the inclusion of major multi-national companies for their regional operations, which in turn can provide benefits to the urban area.

Diversity of urban agglomeration also causes growth of various economic sectors that create employment opportunities for the local community. Job opportunities can be found in industrial, commercial, business, services and administration sector. Wider job opportunities and higher income for the city dwellers allow people to enjoy a more comfortable stand and modern living. Availability of jobs opportunities in the cities has become a main factor that led to the migration of people from rural to urban areas. However, this phenomenon has created a labor shortage in rural areas. Exodus of the rural community, particularly the young creates negatives impact to the rural economy. This situation caused huge area of agricultural land in the rural was left unattended.

The inclusion of multi-national companies is seen to have the capabilities of boosting local urbanization activities. However, is also provides great stress to the process of urbanization, particularly in the developing countries. Multi-national companies are seen to weaken the ability of local companies to compete in the open market, and have cause dependency of an urban area to multi-national companies. Various incentives are given to investor and companies with multi-national status as an effort to attract then into the local market. These efforts certainly have a positive effect on the process of urbanization, but the monopoly scenario by multi-national company as well as continuous dependency to multi-national company eventually leave negative effect on the area.

Rapid urbanization also creates impact on the property value. The strategic location of residential or business unit in the city has increased demand from investors. The higher property values will affect the price of homes in the city. For example, the market price of houses in some areas in the Klang Valley is higher compared to other areas. Statistical data released by the National Property Information Center (NAPIC), the Petaling district recorded the highest price of the home sales market in the Klang Valley. Apart from the

increasing housing demand, there are various factors that affect housing prices which include the cost of raw material, land prices, cost management, politics and the involvement of foreign investors: more interestingly, when the question of housing development is linked to the geopolitics of a town. Distribution of housing ownership by household types may influence the voting pattern and political influence in urban area.

Another major development factor that influenced urban development is tourism. With the diversity of assets and tourist attractions, the area continues to be a multi-visit tourist destination by local and international tourists. These would provide numerous benefits to the city. Nevertheless, the question arises whether the city is prepared physically or non-physically in welcoming these tourists. Often, the issues of having enough facilities that are tourist-friendly arise; these issues can highlight the failure as a destination and can create negative images.

The urbanization process uncovers various issues and challenges of life in urban areas. From one aspect, this process has led to the development of towns and further accelerates urbanization activities in the country. However on the other hand, this process provides other challenges related to quality of life, such as security, be it the individual security or at city level. Security issues are one of the very important issues in assuring better quality of life.

Extreme congestion during peak hours give impact to traffic flow to the suburbs. The situation worsens when some parts of the city were developed as exclusive residential area for the elite. These conditions contribute to the increase of vehicles in the city. Traffic congestion greatly increases duration of the trip or the movement of the traffic users especially to the urban community. Being held up in traffic jams wasted valuable time and does not assure good quality of life among urban dwellers.

The issue of migration is an ongoing issue in many developing and developed countries. Migration involves moving from rural to urban areas and international migration. Economic development created many job opportunities in the city, and it becomes the attraction to the international migrations. International migration whether it is valid or illegal migration certainly contributes an impact to the life of the recipient country. The migration of foreigners leads to more negative impact rather than migration to the city by the local communities. Migrations of foreigners by various races, cultures and religions contribute confusions among the local society. One of the issues arising in respect to the confusion is the emergence of social ill. This will post unrest to security and public order and affects the quality of life in the city.

The urban poverty issues related to the issue of provision of basic facilities and migration. Most urban poor lives in the city that is uncomfortable and do not

have a proper basic facilities. Urban poverty usually are the migrations from rural to urban areas that are hoping for better jobs. However, the intensifying competition for good jobs, has led the misfortune migrations being left out and this affects the survival of the urban poor.

Among the element of urban survival is the ability to own a dwelling or residential unit. As in most countries, the rise of the home prices in urban areas has resulted the setting up squatter or illegal residential areas by the immigrant. Those who live in these squatter areas will face many problems especially insufficient of basic facilities such as clean water, electricity and adequate sewerage system. Poor basic amenities and unsanitary in the slum area would lead to the emergence of disease. This certainly will affect the quality of life of the urban poor and other urban dwellers as well.

The process of urbanization has directly or indirectly brings change to the urban social life. The process has resulted in a change of the way of urban life that is characterized by the isolation and irregularities (Wirt 1993). Both of these aspects stems from three factors that are size, density and diversity of the urban community. These three factors are capable of determining urban social behavior.

Overpopulation may cause changes in individual behavior that hinders close relationship resulting in segmentation. Density enables close physical contact, but has distances social relations between individuals, which creates complex society. Diversity could lead to the collapse of social structures. This resulting in eroding of social identity and creates an individual culture, isolated life and tenuous relationship. For example, the density as well as diversity of urban society created competition, particularly related to financial aspects of individuals and families. Urban communities are seen to be more concerned with careers and generating income and ignore urban social bonds.

Problem related to security aspects in urban areas are commonly caused by criminal behavior is often high compares to rural areas. Rapid population growth and the demands of survival opportunity led to crime (Pallen 2002). According to Pacione (2001), criminal behavior is a characteristic of urban life, and the crime rates increase parallel to the urbanization of the city.

Uncertainty of society in achieving certain goals may allow them to achieve that goal through various means. Such condition may create deviant or criminal behavior. Urban communities nowadays wish to achieve success in term of material prestige, power and many others. However, there are only certain ways that allows by the society in achieving these goals such as good education, career and social. Imbalance in social structure resulting in individuals not getting fair chances to success through permitted ways (Merton 1957). Thus, strong will to success has driven individuals to take up any means which include committing crime in achieving their goals. People who fail to achieve

goal in their life may willing to do anything regardless violating the norm of social life. Merton rules out that an individual would simply use one method in adapting to the demand of the urbanization-transformed society.

Various issues related to the urban are researchable and further discussed in various platforms. The question is how dynamic is urban development process in providing benefit to the urban society and

guarantee sustainability of urban life be it humans or the environment. Concerns should be increased so that urban area is not a hotspot for destruction caused by human.

Mohd Yusof Hussain
Guest Editor